

3.12.2008

Dnro 967/4/07

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Jari Pirjola

SÄILÖÖN OTETUN ULKOMAALAISEN OIKEUS MATKAPUHELIMEN HALLUSSAPITOON

1

KANTELIJA

Kantelija arvosteli eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelukirjoituksessa Turun kihlakunnan poliisilaitoksen menettelyä hänen päämiehensä A:n säilöönottoa koskevassa asiassa. Kantelija kertoi, että A otettiin 2.3.2007 säilöön ulkomaalaislain 118 §:n ja 121 §:n perusteella maasta käännättämisen täytäntöönpanoa varaten. Säilöönoton yhteydessä A:lta otettiin pois hänen matkapuhelimensa. A:lle ei annettu kännykkää koko sinä aikana, kun häntä pidettiin Turun poliisivankilassa. Puhelin annettiin takaisin vasta kun häntä lähdettiin 8.3.2007 kuljettamaan Metsälän säilöönottoyksikköön Helsinkiin.

Kantelija kiinnitti kirjoituksessaan huomiota siihen, että Metsälän säilöönottoyksikössä matkapuhelimen käyttöoikeutta on rajoitettu ainoastaan silloin, jos puhelimella voidaan kuvata. Tämä johtuu siitä, että kuvaaminen voi vaarantaa muitten säilössä olevien yksityisyyttä. Kantelija kertoi kannalleensa asiasta Turun kihlakunnan poliisimestarille, mutta kantelukirjoituksenne ei johtanut muutokseen A:n kohtelussa.

3

RATKAISU

3.1.

Saadun selvityksen sisältöä

Sisäasiainministeriön poliisiosaston esikunta

Poliisiosaston lausunnossa todetaan muun muassa: "Käytännössä poliisilaitoksissa lähtökohtana on, että koska samoissa tiloissa säilytetään eri perustein, matkapuhelin ei säilössä pidon aikana ole säilytettävän hallussa. Säilössä pidettävän annetaan kuitenkin käyttää puhelinta laissa säädetyin edellytyksin ja mikäli säilössä pidon tarkoitus ei vaarannu."

"Säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköissä annetun lain (116/2002) tarkoituksena on järjestää ulkomaalaislain 46 §:n [tarkoitettaneen 121 §:ää] nojalla säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelu erityisesti tähän tarkoitukseen varatussa säilöönottoyksikössä. Myöskään tässä laissa ei säädellä erikseen matkapuhelimen hallussa pitämistä säilöönoton aikana.

Selvitys- ja lausuntopyyntöissä esitettyyn nähden on selvää, että matkapuhelimen käytön rajoittamisen harkinnan tulee tapahtua kunkin säilössä pidettävän henkilön vapaudenmenetyksen tarkoituksen perusteella. Säilössä pidon jatkuessa myös rajoittamisen perusteen olemassaolon tarkoitusta on arvioida uudelleen.

Ulkomaalaislain nojalla säilöön otettuun henkilöön sovelletaan lain 13 §:n 6 momentin [tarkoitettaneen 123 §:n 6 momenttia] mukaan, mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa (841/2006) säädetään ottaen huomioon säilöön ottamisen peruste. Siten tämäkin lainkohta edellyttää yksilöllistä yhteydenpidon rajoittamisen harkintaa."

Länsi-Suomen lääninhallituksen poliisiosasto

Lausunnossa todetaan muun muassa: "- - - (A:n) oikeutta vapaasti ylläpitää suhteitaan perheeseensä ei oltu rajoitettu. Selvityksistä ilmenee, että - - - (A:n) puhelimen käyttöoikeus (6 luku 6 §) ja myös tapamisoikeudet (7 luku 1 §) olivat toteutuneet. Olipa jopa lähtöä varsinaiseen säilöönottoyksikköön viivästetty, jotta - - - (A) sai tavata perheensä ennen siirtoa. Poliisin tiloihin säilöön otetuille ei ole säädetty mitään matkapuhelimen käyttöoikeutta eikä sellaista oikeutta ole johdettavissa perustuslaistakaan eikä ihmisoikeussopimuksista. Sikäli kuin käytössä olevista asiakirjoista ilmenee, Turun poliisilaitoksen menettely matkapuhelimen suhteen oli ollut turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämiseksi välttämättömästi tarpeen. Säilössä pito poliisin tiloissa oli jäänyt lyhyeksi (kuten yleensäkin vastaavissa tapauksissa) ja - - - (A) oli saanut matkapuhelimen käyttöönsä heti, kun säilytys poliisin säilytys-tilassa päättyi. Poliisin lääninjohdon käsityksen mukaan Turun poliisilaitoksen menettely matkapuhelimen suhteen oli ollut uuden lain jättämän tulkinnanvaran ja harkintavallan puitteissa tapahtuvaa, joten se voidaan katsoa lainmukaiseksi."

Turun kihlakunnan poliisilaitos

Turun kihlakunnan poliisilaitoksen selvityksissä todetaan muun ohessa, että matkapuhelimen ottaminen pois kantelijalta perustui Turun kihlakunnan säilössäpitoiloiden järjestyssääntöön. Järjestyssääntö on selvityksen mukaan laadittu poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain perusteella ja säännön tarkoituksena on turvata kiinniotettujen oikeudet. Selvityksissä todetaan, että Turun poliisivankilassa, jossa A:ta säilytettiin, säilytetään myös henkilöitä, joiden osalta esitutkinta on kesken. Tämän vuoksi kaikilta säilössäpitoiloissa säilytettäviltä otetaan pois matkaviestimet, jotta tietojen välitystä ja esitutkinnan vaikeuttamista ei pääsisi tapahtumaan. Selvityksen mukaan A:n oikeus yhteydenpitoon oli turvattu pyrkimällä järjestämään hänelle poliisilaitoksen työtilanteen asettamissa rajoissa mahdollisuus soittaa poliisilaitoksen puhelimella aina kun hän sitä pyysi.

3.2.

Kannanotto

Olen tutkinut asianne, mutta en ole havainnut siinä oikeusasiamiehen toimenpiteitä edellyttävää lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä.

Pidän kuitenkin ulkomaalaislain nojalla säilöön otettujen ulkomaalaisten yhdenvertaisen kohtelun kannalta ongelmallisena sitä, että oikeus matkapuhelimen hallussapitoon vaihtelee riippuen siitä, onko ulkomaalainen säilössä poliisin tiloissa vai erityisesti tähän tarkoitukseen varatussa säilöönottoyksikössä.

Perustelen kannanottoani seuraavasti.

Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (jatkossa: putkalaki) 6 luvun 6 §:n mukaan "vapautensa menettäneelle on mahdollisuuksien mukaan annettava omalla kustannuksellaan mahdollisuus olla puhelimitse yhteydessä säilytystilan ulkopuolelle, jollei tätä oikeutta ole pakkokeinolain 1 luvun 18b §:ssä tarkoitetulla tavalla rajoitettu. Säilytystilan järjestyssäännössä voidaan antaa säilytystilan toiminnan ja järjestyksen kannalta välttämättömiä määräyksiä puhelimen käyttöajoista."

Vapautensa menettäneellä on näin ollen putkalain mukaan oikeus olla puhelimitse yhteydessä poliisin säilytystilan ulkopuolelle. Kyseinen laki ei kuitenkaan oikeuta vapautensa menettänyttä käyttämään tähän yhteydenpitoon omaa matkapuhelintaan. Saadun selvityksen mukaan A sai säilössäoloaikanaan olla laissa tarkoitetulla tavalla puhelimitse yhteydessä säilytystilan ulkopuolelle, esimerkiksi avustajaansa. En voi edellä mainitsemillani perusteilla katsoa Turun poliisin menettelleen nyt kyseessä olevassa asiassa lainvastaisesti kun A:lta otettiin pois hänen matkapuhelimensa.

Saadun selvityksen mukaan Turun poliisilaitoksen säilöönottotiloissa olevalta ulkomaalaiselta otetaan matkapuhelin pois. Säilöönottoyksikössä säilössä olevalla taas on pääsääntöisesti oikeus pitää matkapuhelinta hallussaan säilöönoton aikana. Tätä oikeutta voidaan tosin laissa mainituilla perusteilla rajoittaa. Säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta annetun lain 17 §:n mukaan "puhelimien käyttö voidaan kieltää, jos sen perustellusta syystä arvioidaan vaarantavan ulkomaalaisen maahantuloedellytysten tai henkilöllisyyden selvittämisen tai jos voidaan perustellusta syystä olettaa, että puhelimen käyttö myötävaikuttaa rikoksen tekemiseen". Säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta annetun lain hallituksen esityksessä (192/2001) todetaan, että "matkapuhelin tai muu televiestintälaitte voidaan ottaa tutkinnallisista syistä ulkomaalaiselta pois ajaksi, jonka puheluiden tarkkailu tai käyttökielto on voimassa".

Se, otetaanko ulkomaalainen säilöön esimerkiksi maasta poistamista koskevan päätöksen täytäntöönpanoa varten poliisin säilöönottotiloihin tai erityisesti tähän tarkoitukseen varattuun säilöönottoyksikköön, näyttäisi näin ollen vaikuttavan hänen oikeuteensa käyttää matkapuhelinta ja siten myös hänen oikeuteensa olla vapaasti yhteydessä säilöönottotilan ulkopuolelle.

Tilanne ei ole ulkomaalaisten yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta tyydyttävä. Perustuslakivaliokunta totesi putkalakia koskevassa lausunnossaan (PeVL 21/2006), että "vapautensa menettäneen yhteydenpitoa rajoitettaessa tulee ottaa huomioon, että perustuslain 10 §:n 1 momentissa suojatun yksityiselämän piiriin kuuluu muun muassa yksilön oikeus vapaasti solmia ja ylläpitää suhteita muihin ihmisiin. Tämän vuoksi perustuslakivaliokunta tähdentää, ettei vapautensa menettäneen yhteydenpito-oikeuksia pidä käytännössä rajoittaa enempää kuin on kulloisessakin yksittäistapauksessa välttämätöntä."

Matkapuhelimen käytön rajoittamisen harkinnan tulisi tapahtua kunkin säilössä pidettävän henkilön vapaudenmenetyksen tarkoituksen perusteella, eikä esimerkiksi sillä perusteella, tapahtuuko säilöönotto poliisilaitoksen tiloissa vai säilöönottoyksikössä.

Saatan edellä esittämäni käsityksen sisäasiainministeriön poliisiosaston tietoon lähettämällä sille jäljennöksen tästä vastauksesta. Pyydän poliisiosastoa ilmoittamaan minulle 27.2.2009 mennessä, mihin mahdollisiin toimenpiteisiin tässä ratkaisussa esitetyt näkemykset ovat antaneet aihetta.